Педагогічні науки

УДК 373.2 (091) (477)

Васильєва С.А.
науковий співробітник
Інституту проблем виховання НАПН України,
лабораторії дошкільної освіти і виховання
Васильева С.А.
научный сотрудник
Института проблем воспитания АПН Украины,
лаборатории дошкольного образования и воспитания
Vasilieva S.A.
Researcher
Institute of Problems of Education Sciences of Ukraine,
Laboratory Preschool education and upbringing

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ РІЗНИХ ТИПІВ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ ДОШКОЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ РАЗЛИЧНЫХ ТИПОВ В СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНЕ

TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF PRESCHOOL INSTITUTION OF DIFFERENT TYPES IN MODERN UKRAINE

Анотація: *У статті розглянуто процес розвитку системи ДНЗ різних типів у контексті системного підходу, як виникнення та становлення при врахуванні діалектичної єдності поступовості та стрибка, за появи нових якостей у елементах системи та самій системі та за збереження старих елементів; при існуванні змін у структурі за єдності процесів з'єднання та роз'єднання, виявлення протиріч у якісно-тотожних елементах, боротьбі між елементами, виникнення нової форми руху та процесу утвердження; представлено виявлені тенденції розвитку системи ДНЗ різних типів (друга половина XX ст. – початок XXI ст.) в Україні.*

Ключові слова: *тенденції, системний підхід, система дошкільних навчальних закладів, модернізація, реформування, ДНЗ (дошкільний учбовий заклад), ДДЗ (дитячий дошкільний заклад), ДВЗ (дошкільний виховний заклад), ДЗ (дошкільний заклад).*

Аннотация: *В статье рассмотрен процесс развития системы ДУУ различных типов в контексте системного подхода, как возникновение и становление при учете диалектического единства постепенности и скачка, при появлении новых качеств в элементах системы и самой системе и при сохранении старых элементов; при существовании изменений в структуре при единстве процессов соединения и разъединения, выявление противоречий в качественно-тождественных элементах, борьбе между элементами, возникновение новой формы движения и процесса утверждения; представлены выявленные тенденции развития системы ДУУ различных типов (вторая половина XX в. - начало XXI в.) в Украине.*

Ключевые слова: *тенденции, системный подход, система дошкольных учебных учреждений, модернизация, реформирование, ДУУ (детское учебное учреждение), ДДУ (детское дошкольное учреждение), ДВУ (дошкольное воспитательное учреждение), ДУ (дошкольное учреждение).*

Review: *The article describes the process of system development of different types of CEI in the context of a systemic approach, as the emergence and establishment, taking into account the dialectical unity of gradualness and jump when new qualities in the elements of the system and the system itself and retaining the old elements; when there are changes in the structure when the unity of connection and separation processes, revealing the contradictions in qualitatively identical elements, the struggle between the elements, the emergence of new forms of motion and approval process; presented the identified trends in the development of various types of CEI system (the second half of the twentieth century -. the beginning of the XXI century) in Ukraine.*

Tags: *trends, systematic approach, the system of pre-school educational institutions, modernization, reform, CEI (children's educational institution), CPI (children's pre-school institution), PPEI (pre-primary educational institution). Based on a systematic approach, we found trends in CEI as a system of various types and systems that are present in each of the phases and periods of development of the system of different types of CEI in the USSR and in Ukraine.*

For the previous, respectively, the chronological boundaries of our research -. 1943-1949 stage, characterized by a tendency of creation and functioning of the institutions of various kinds aimed at the struggle for the life and health of children, which is based on the integration of the efforts of scientists and experts of related sciences (psychology, medicine, pedagogy, pre-school pedagogy, correctional pedagogy).
For stage 1950-1959 characteristic tendencies of functioning pre-school institutions of different types at the expense of differentiation groups, preschools aimed at reforming the preschool level (in the context of school reform (1959)), the modernization of nurseries and kindergartens, children's homes; improving the authoritarian system of preschool education aimed at preparing children for school.
For stage 1960-1972 is a characteristic a tendency function qualitatively identical preschools and differentiation of groups of defects in infants and preschool children, directed to the creation and further functioning of preschool institutions for abnormal children.
For stage 1972-1985 characterized by a stable trend towards differentiation of groups and pre-school institutions, the functioning of these as qualitatively identical elements; modernization of preschools in rural schools-kindergartens; oriented to changes in the approach and content for the implementation of pre-school education on the principles of democracy and humanism in the development of the personality of early and preschool age children.
In stage 1985-1991 the tendency of the functioning of pre-school institutions of different types, aimed at preparing children for school. For this process, the functioning of pre-school institutions of different types characterized by the appearance of children's homes of family type; existence sanatorium preschool institutions and sanatorium groups in pre-school

institutions of general type for children, which differentiation processes are not affected. There is a tendency to spread in this historic time of CPI of various types, which differ by type of ownership.
For the 1991-2001 stage characterized by a tendency to the gradual formation and simultaneously progressive modernization and reform of the system of CPI of various types in the system of PPEI of various types and forms of ownership, which aims to create a special-purpose institutions (profile), compensating (1991-1992), pre-school educational institutions differed in their specialty, combined, family, private, with walking groups, sanatorium (1993).
For stage 2001-2012 characterized by the trend towards the establishment of a system of pre-school educational institutions of different types, which are directed to the development and refinement of the typology of institutions for early and pre-school children (2001), the differentiation of groups and CEI; variability methodical software operation CEI of various types, which confirms the quality of the identity based on the same objectives, functions, structure and management. Appear tends to function CEI compensating, special, sanatorium type, family, combined type; to obtain the mandatory pre-school education for children of preschool age. At the same time, we identified common trends for each of the phases and periods of development of the system CEI different types: trend directed towards the emergence of new types of institutions, their differentiation and improvement objectives and specific, as the internal organization of the CEI systems; in each of us certain stages and periods of present relationship at the level of internal and external control and the contradictions in the implementation of the functions of institutions for infants and preschool children, which contribute to the movement of the elements in the system; the existence of systemic factors, such as regulatory and legal support for the development of various types of CEI system, development of scientific bases of the national science and practice.

В сучасних умовах глобалізації та зростання інформативності суспільства процес розвитку ДНЗ різних типів зумовлений оновленням та модернізацією дошкільної ланки освіти, зокрема її мережі, яка має за мету забезпечити потреби дітей та батьків. У національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (2016) наголошено, що модернізація дошкільної освіти пов’язана з європейськими та світовими тенденціями і викликами, зростаючою увагою міжнародної спільноти до даного освітнього рівня. Водночас соціально-політичні кризові події останніх років погіршили умови для вирішення фінансових та організаційно-правових питань дошкільної освіти. Також у доповіді вказано на тенденцію зменшення народжуваності дітей та на збільшенні потреби у наданні послуг дошкільної освіти, що спричинено чергами, перенаповненням груп в окремих регіонах, що є небезпечними факторами зниження якості дошкільної освіти. Ключовим перспективним розв’язанням питання дошкільної освіти може бути впровадження кращого зарубіжного досвіду функціонування мережі ДНЗ різних типів та форм власності, власне з чим

ми погоджуємось з одного боку, а з іншого ні, з огляду на існування вагомого історичного досвіду функціонування національної системи дошкільних навчальних закладів різних типів, яка впродовж багатьох років є підгрунттям для створення систем дошкільних закладів у Китаї, Польщі, Білорусії та інших країнах. Рекомендації щодо шляхів розвитку мережі ДНЗ різних типів передбачають: сприяння приватним ініціативам із питань відкриття приватних закладів, створення груп з короткотривалим перебуванням у них дітей; відновлення діяльності ДНЗ, що тривалий час використовувалась не за призначенням; відкриття на базі загально-освітніх навчальних закладів навчально-виховних комплексів. Актуальними для дошкільної освіти завданнями на найближчу перспективу, є гармонізація нормативних документів та базових програм виховання, навчання та розвитку дитини; усвідомлення необхідності спільних зусиль науки і перспективи практики, культури, освіти, медицини, як векторів внеску в дошкільний сектор соціального розвитку суспільства [4, с. 44-46; 48-49].

Метою статті є висвітлення тенденцій розвитку системи ДНЗ різних типів (друга половина ХХ ст. – початок ХХІ ст.) та в сучасній Україні.

Аналіз довідкових джерел виявив, що поняття тенденція розглядається як напрям розвитку чого-небудь, прагнення, намір, провідна думка, ідейне спрямування [2]. Прогресивними є такі напрями, що ведуть до удосконалення, поліпшення системи ДНЗ різних типів завдяки передовим ідеям, поглядам, прагненням; модернізацію системи ДНЗ різних типів розуміємо як дію за значенням модернізувати – змінювати, вдосконалювати відповідно до сучасних вимог; реформування розуміємо як дію за значенням реформувати – змінювати, шляхом реформ (перетворення, зміна, нововведення, яке не змінює основ існуючої структури), перебудови.

Насамперед ми маємо розглянути та виявити тенденції розвитку системи ДНЗ різних типів у кожному їх етапів та періодів їх розвитку у контексті системного підходу як провідного для нашого історико-педагогічного дослідження.

З огляду на те, що самостійний період розвитку системи є її виникнення та становлення (за А. Авер'яновим), ми можемо констатувати, на основі історіографічних джерел, що система дошкільних закладів різних типів упродовж 1950-1991рр. перебувала у періоді поступовості, коли з'являлися нові дошкільні заклади різних типів всередині старої системи (1943-1949), відбувався їх кількісний зріст, що сприяло виникненню нових якостей у дошкільних закладах як елементах системи. Виникнення нових якостей у часі визначаємо як етапи у розвитку системи дошкільних закладів різних типів, що впливає на зміну структури дошкільних закладів. У кожному із етапів дошкільні заклади з одного боку інтегруються в єдину систему – основний тип дошкільного закладу (дитячі ясла, дитячий садок, дитячий ясла-садок, дитячий будинок), а з іншого боку проходять процес диференціації. Поява достатньої кількості нових груп виключає існування дошкільного закладу загального типу, призводить до зміни його функцій, згодом до утворення самостійних дошкільних закладів різних типів, які відповідають стану соматичного здоров'я дітей раннього або дошкільного віку.

Визначення суперечливості тенденцій розвитку дошкільних закладів різних типів, який дозволить нам говорити про процес становлення нашої системи як один із етапів її розвитку вимагає виокремлення тенденцій розвитку даної системи в історичному часі 1950-1991рр.

На основі аналізу та синтезу історіографічних джерел нами виокремлено тенденцію до кількісного збільшення якісно-тотожних елементів: у дитячих яслах, дитячих садках дану тенденцію відмічаємо впродовж 1943-1949рр, 1950-1959рр., у дитячих яслах-садках впродовж 1960-1972рр., 1972-1985рр., 1985-1991рр., у дитячих будинках впродовж 1943-1949-1951рр. Починаючи з 1960 року кількість дитячих ясел та дитячих садків, з 1953 року дитячих дошкільних будинків зменшується, що суперечить тенденції до кількісного збільшення якісно-тотожних дошкільних закладів. Тож говорити про тенденцію тільки кількісного зросту

дошкільних закладів різних типів замало, варто наголосити на тенденції до зменшення кількості даних елементів, що стверджує суперечливість даних тенденцій.

Тенденція до існування протиріч між дошкільними закладами як якісно-тотожними елементами присутня впродовж історичного часу 1950-1991рр. у зв'язку із динамічним відкриттям груп та дошкільних закладів різних типів при якому відбувають чіткі зміни у функціях дошкільних закладів.

Наступна тенденція визначена нами на основі того, що дошкільні заклади, зокрема їх основні типи як елементи якісно-тотожні, що є присутнім впродовж даного історичного часу, то вони існують за рахунок поглинання, переробки інформації однієї якості, однієї сутності в один і той же спосіб. Проте, на основі історіографічних джерел нами визначено, що впродовж означеного нами періоду існувала невідповідність між забезпеченням інформацією (програмно-методичне забезпечення, дитячих ясел , починаючи з 1960 року у порівнянні із 1943-1949рр., 1950-1959рр). І навпаки, починаючи з 1959 року якість програмно-методичного забезпечення для функціонування дитячих садків та дитячих ясел-садків, дитячих будинків загального типу суттєво відрізняється від програмно-методичного забезпечення упродовж 1950-1959рр., чому сприяють дослідження у галузі спеціальної та корекційної педагогіки. Визначено, що починаючи з 1972 року, у зв'язку із виокремленням ранньої корекції дефекту у дітей, розробка програмно-методичного забезпечення вийшла на якісно новий рівень, що дозволяє говорити про існування суперечливості даної тенденції упродовж 1950-1991 років. Водночас, розглядаючи дану тенденцію, ми не можемо говорити про те, що вона присутня упродовж всього історичного часу з огляду на те, що основні типи дошкільних закладів як якісно-тотожні перебували у однакових умовах отримання програмно-методичного забезпечення однієї якості, однієї сутності. Це пов'язано із наступною тенденцією до просторового розміщення якісно-

тотожних елементів. Основні типи дошкільних закладів, про що стверджують історіографічні джерела, здебільшого були розміщені у промислових містах, що дозволяло їм функціонувати та зберігати зв'язок із зовнішнім середовищем. Дошкільні заклади, як то дитячі дошкільні будинки різних типів розподілялися по сільських поселеннях від чого інформативне забезпечення уповільнювалось. Сама ж тенденція до просторового розміщення елементів присутня до 1959 року, коли просторове розміщення відбувалось за рахунок надання приміщень, які використовувались не за призначенням, будівництва нових приміщень відповідно державного чи відомчого підпорядкування. Просторове розміщення дошкільних закладів було змінено в наслідок введення дитячих ясел до дитячих садків і утворення дитячих ясел-садків (1959), інтеграції дитячих будинків до шкіл-інтернатів (1958), поєднання дитячих садків із загальноосвітніми школами у школи-дитячі садки у сільських поселеннях (1985), що дозволяє говорити про присутні у даному періоді суперечливості даної тенденції.

Розміщені у просторі дошкільні заклади різних типів перебувають під впливом зовнішнього середовища і відповідно обирають специфічні якості. Тенденція до такого іманентного зв’язку присутня впродовж історичного часу у зв’язку із тим, що на одні і ті ж основні типи дошкільних закладів впливають одні і ті ж наукові та методичні установи, науково-дослідні інститути, інститути післядипломної педагогічної освіти, вищі учбові заклади. Закладами спеціального призначення опікуються органи освіти та органи охорони здоров’я у співпраці з НДІ корекційної педагогіки і т.д. У наслідок такого зовнішнього зв’язку та відношень дошкільні заклади спеціального призначення отримують забезпечення та підтримку власних специфічних якостей, зокрема функції відновлення та корекції дефекту зору або слуху, таким чином розвиваючи специфічні особливості груп або дошкільних закладів даного типу.

Слідкуючи за процесами інтеграції впродовж дано історичного часу, ми маємо можливість декларувати процес перетворення нашої системи в ціле за умови коли диференціація виступає інтегруючим фактором та за умови присутності координації та субкоординації з боку зовнішнього середовища, що підкріплено законодавчими документами. Так, на час 1985-1991рр. диференційні групи власне перетворюються у дошкільні заклади різних типів та поступово входять до основних типів дошкільних закладів загального типу представляючи процес інтеграції. Диференційні групи та дошкільні заклади отримують однакові назви за типами, що є інтегруючим фактором диференційних елементів. Внаслідок субординації, яка виникла впродовж 80-х років XX століття – вплив педагогіки співробітництва та проголошення гуманістичних засад щодо здійснення виховного процесу в ДДЗ різних типів виникають дошкільні заклади нових типів (сімейні дитячі будинки, приватні ДДЗ), функції яких корінним чином відрізняються від функціональних якостей присутніх у періоді елементів, що говорить про появу нових протиріч між елементами та декларує новий етап, а з ним і період розвитку системи дошкільних навчальних закладів різних типів.

Починаючи з 1991 року, задекларовані на рівні законодавчого забезпечення нові функції ДЗ різних типів, які привнесли еволюційні зміни до мети, специфіки, структури, внутрішнього управління ДВЗ для дітей раннього та дошкільного віку, є протилежними відносно функцій ДЗ різних типів у 1950-1991рр. Саме тут маємо наголосити, послуговуючись науковими поглядами А. Аверьянова, що фактично присутня у радянському періоді диференціація ДЗ та груп в них закінчена унаслідок змін у функціях ДЗ різних типів з одного боку, проте, маємо говорити саме й про виникнення нової диференціації ДВЗ та груп у них з іншого; власне процес диференціації не зупиняється, але водночас він проходить у межах досягнутої протилежності між функціями ДЗ та ДВЗ. Виникає протиріччя між елементами (ДЗ радянського періоду та ДВЗ періоду незалежності України), яке вирішується виникненням нової системи, а саме виникненням

нової її якості, яка присутня у функціях ДВЗ різних типів – у процесі формування особистості дитини раннього та дошкільного віку, всебічному розвитку її здібностей при врахуванні її фізичних та інтелектуальних потреб, побудованого на засадах гуманізму, демократизму, особистісно-орієнтованого, діяльнісного підходів.

Водночас елементи системи, які забезпечують внутрішнє управління ДВЗ різних типів, зокрема адміністративна, методична, медична, психологічна служби, несуть в собі сутність попередньої системи, системи ДЗ радянського періоду і мають прямий вплив на розвиток системи дошкільних навчальних закладів у історичному часі 1991-2001рр. Такі елементи систем основних типів ДЗ вносять вагомі протиріччя, які відображаються на виконанні нової мети, дотриманні специфіки функціонування ДВЗ різних типів.

У 1991-2001рр. ДВЗ, а саме їх основні типи: дитячі ясла, дитячі садки, дитячі ясла-садки та дитячі будинки перебувають під впливом кількісного збільшення та кількісного зменшення, що продовжує суперечливість даної тенденції. Так кількість дитячих ясел як окремого закладу та основного типу з 1991 року зменшується до 0 у 2012 році. Кількість дитячих садків зростає на 805 одиниць; кількість дитячих ясел-садків зменшується 10577 одиниць; кількість дитячих будинків сімейного типу зростає на 84 одиниці.

Створені ДВЗ різних типів у 1991-2001 роках є якісно-тотожними з огляду на їх нову мету, що продовжує процес становлення нової системи ДВЗ та у подальшому системи ДНЗ різних типів. Відповідно визначеної нами типології ДНЗ різних типів у хронологічних межах нашого дослідження основні типи ДВЗ, а з 2001 року ДНЗ залишаються якісно-тотожними у зв'язку із притаманними для них однаковою метою, функціями, структурою та зовнішніми зв'язками (для ДВЗ, ДНЗ загальних, для ДВЗ та ДНЗ спеціалізованих, комбінованих, компенсуючих, санаторних). Протиріччя між якісно-тотожними елементами виникають саме під час введення груп для дітей раннього та дошкільного віку із

вадами, що спричиняє зміну мети, структури, розподіл функцій змінює зв'язок із зовнішнім середовищем. Унаслідок зміни загальної назви ДВЗ на ДНЗ, та встановлення з 2001 року типології ДНЗ, яка власне існує дотепер, знову відбуваються перетворення та зміни якісно-тотожних елементів при стабільному існуванні основних типів ДНЗ як якісно-тотожних. Залишаються якісно-тотожними дошкільні навчальні заклади компенсую чого, спеціального та санаторного типів, сімейного типу, комбінованого типу, центри розвитку дитини, дитячі будинки сімейного типу. Якісну тотожність регулюють мета закладу відповідного типу. Таким типам закладів як комбіновані, центри розвитку дитини, спеціальні ДНЗ притаманні функціональні особливості, що зумовлено наявністю та кількістю груп для дітей, які відрізняються соматичним здоров'ям, вадами або спеціалізацією за якою працюють центри розвитку дитини. Отже у 1991-2012рр. тенденція до існування протиріч між ДНЗ як якісно-тотожними елементами зберігається. Водночас має прояви тенденція до введення у комбіновані та спеціальні типи ДНЗ груп загального типу, що підтримує протиріччя між якісно-тотожними елементами, однак вносить деяку суперечливість у її існування як напряму.

У наслідок зміни загальної мети розвиток у дошкільної освіти в Україні, надання ДВЗ та ДНЗ різних типів права використовувати різні типи програм (комплексні, парціальні, регіональні та інші) якісна тотожність елементів, зокрема основних типів закладів для дітей раннього та дошкільного віку перебуває у процесі змін у зв'язку із правом ДНЗ обирати тип програми комплексної або додаткової парціальної, які складають варіативну та інваріантну складову БКДО в Україні. Таким чином кожний ДНЗ поглинає та перероблює інформації однієї якості, сутності за рахунок збігу у виборі чинної чи то іншого типу програми, відповідно її змісту здійснює навчально-виховний процес, що стверджує якісну тотожність таких закладів. Для закладів комбіновано, санаторного, компенсуючого типів, центрів розвитку дитини є притаманним такий самий розподіл, який

зумовлює до однакової мети, структури, функціональних особливостей, внутрішнього та зовнішнього управління.

У зв'язку із кількісним збільшенням або зменшенням основних типів ДВЗ та ДНЗ відбуваються зміни у їх просторовому розміщенні. Із зменшенням дітей раннього та дошкільного віку приміщення закладів закриваються або перепрофілюються, здаються в оренду іншим організаціям. Починаючи з 2012 року у наслідок введення заборони на оренду приміщень та використання їх не за прямим призначенням ДНЗ поступово повертаються до державного або відомчого підпорядкування, поновлюють своє функціонування. Тенденція до просторового розміщення елементів зберігається.

Зазначена вище тенденція до введення у комбіновані та спеціальні ДНЗ груп загального призначення ускладнює зв'язки між диференційними елементами. Процес становлення нової системи ДНЗ різних типів продовжує перебувати під впливом координації та субкоординації з боку зовнішнього середовища, що підкріплено законодавчими документами. Вже на сьогодні (2016) можна говорити про присутність диференціації якісно-тотожних елементів внаслідок збільшення кількості дітей, які за рахунок просторового розміщення (переведення зі східних регіонів України) впливають на процес диференціації якісно-тотожних елементів (груп у ДНЗ різних типів).

Аналіз досвіду їх розвитку у минулому в контексті системного підходу дозволяє констатувати, що сучасний процес розвитку ДНЗ різних типів знаходиться у історичному часі, який відповідає періоду поступовості. Виникнення ДНЗ як процес є діалектичною єдністю поступовості і стрибка. У період поступовості з'являються нові елементи: заклади для дітей раннього та дошкільного віку, наприклад приватної форми власності (дитячі садки, школи-дитячі садки), функції яких пов'язані із особливостями вибору засновниками мети, специфіки та структури їх діяльності. Відбувається їх кількісний зріст наприкінці 2010 року, на 2014 рік їх кількісних ріст

зменшився на 173 одиниці, що є процесом супечливості тенденції кількісного збільшення або зменшення якісно-тотожних елементів. Проте одна система може перетворитись в іншу систему лише при збереженні одних і тих самих елементів, що дозволяє проголошувати та декларувати процес відновлення та збереження мережі ДНЗ різних типів, які є доступними для задоволення потреб дітей та батьків перш за все у фінансовому аспекті та у аспекті надання якісної дошкільної освіти. Доступні для споживачів ДНЗ різних типів зумовлюють до збереження закладів державної та комунальної форм власності. Водночас, враховуючи фінансове розшарування сімей, суспільно-політичні умови та міграційні процеси, які відбуваються в останні роки в Україні, на перший погляд замовлення на приватні ДНЗ різних типів триває. Поряд із фактом масового створення та відкриття таких закладів залишається нагальною потреба збереження мережі ДНЗ різних типів для сімей фінансова спроможність яких не відповідає вимогам приватних закладів.

Звертаючись до наукових поглядів А. Аверьянова, згадаємо, що виникнення нової якості відбувається в силу зміни структури самої системи (1). Проблема надання якісної дошкільної освіти залишається актуальною та затребуваною з огляду на існування варіативності програмно-методичного забезпечення, потреби батьків, що уможливлює здійснення навчально-виховного процесу на інноваційно якісному рівні. Водночас, такий процес має здійснюватись за врахування наявності науково-методичного супроводу дошкільної освіти, який відповідає меті, специфіці, структурі ДНЗ різних типів та форм власності та забезпечення кадрами з високим рівнем професійної підготовки, які мають освіту за спеціальністю дошкільна освіта, особливо у ДНЗ різних типів приватної форми власності. Зміна структури (внутрішньої організації) спонукає до перегляду організаційних засад функціонування закладів для дітей раннього та дошкільного віку: контингенту дітей з урахуванням їх віку, комплектації та наповнюваності груп, тривалості перебування дітей у ДНЗ та його режиму роботи. Зміни

внутрішньої організації у приватних закладах перш за все спричинені запитом та вимогами батьків, збереженням та корекцією здоров'я дітей, підготовкою дітей до школи.

Аналіз історіографічних джерел у хронологічних межах нашого дослідження дозволяє говорити про існування позитивного досвіду підкріплення рішень уряду УРСР та України законодавчою базою як одного із суспільно-політичних чинників розвитку мережі ДНЗ різних типів. На сучасному етапі розвитку системи ДНЗ різних типів врахування даного досвіду є актуальним у контексті забезпечення процесу функціонування закладів нових типів та з метою оновлення структури вже існуючих закладів для дітей раннього та дошкільного віку. Створення нормативно-правових документів, які дозволять у повній мірі педагогам-практикам на місцях означити вибір програмно-методичного забезпечення навчально-виховного процесу, уточнити мету, специфіку, структуру та особливості внутрішнього управління у рамках статуту із дотриманням специфічних особливостей функціонування ДНЗ та у відповідності до типу у контексті ліцензування.

Вивчення та аналіз історіографічних джерел дозволив нам виявити позитивний досвід функціонування закладів для дітей раннього віку. Існування такого чинника як зайнятість жінки-матері на виробництві або у сільському господарстві спонукала уряд до прийняття рішення про створення та розвиток мережі дитячих ясел у повоєнні роки та дитячих ясел-садків (1959). Водночас дані рішення були спричинені збереженням життя та здоров'я дітей за чіткого втручання у процес створення та функціонування дитячих ясел медичної спільноти. Саме досвід спілкування науковців та практиків медичних та педагогічних галузей на рівні науково-дослідної роботи кафедр при медичних інститутах та закладах дозволив вирішити нагальні питання збереження здоров'я дітей раннього віку в УРСР. На сьогодні, у контексті запровадження освіти упродовж життя та введення формальної освіти дітей від 0 до 2 років, які зумовлені

європейськими стратегіями та тенденціями, потреба збереження та відновлення мережі ДНЗ державної та комунальної форм власності для дітей раннього віку залишається актуальною не зважаючи на зменшення народжуваності дітей упродовж останніх років в Україні [4, с. 45]. Скачкоподібний, вимушений перехід від закриття ДНЗ державної та комунальної форм власності до відкриття закладів приватної форми власності для дітей раннього віку, на наш погляд обмежує право дітей на отримання формальної освіти; знижує можливості жінок-матерів отримувати освіту та бути професійно зайнятими; вносить у розвиток системи дошкільних навчальних закладів різних типів в Україні регресивну тенденцію спрямовану до зниження освітченості українських дітей, руйнацію процесу наступності між ланками освіти в Україні.

Отже, нами висвітлено тенденції розвитку дошкільних навчальних закладів різних типів (друга половина XX ст. – початок XXI ст.) та в сучасній Україні як результат здійсненого історико-педагогічного дослідження, у контексті системного підходу, які відображають позитивний досвід функціонування ДНЗ різних типів у історичному часі нашого дослідження, досвід спілкування науковців та практиків медичних та педагогічних галузей, що дозволив вирішити нагальні питання збереження здоров'я дітей раннього віку в УРСР, стан модернізації та реформування закладів для дітей раннього та дошкільного віку, що на сьогодні є актуальними питаннями розвитку системи ДНЗ різних типів Україні.

Література:

1. Аверьянов, А. Н. Система: философская категория и реальность / А. Н. Аверьянов. – М. : Мысль, 1976. – 188 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: Перун, 2004. – 1440 с.
3. Концепція розвитку дошкільної освіти на 2010-2016 рр. / Дошкіл. виховання. – 2010. – № 2. – С. 2–7.
4. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/0B6UkMWiy4uKzLVE0czBVRlZXR2NsTkk0blc4bGNnTjNzbGNF/view (дата звернення 26.11.2016). – Назва з екрана.